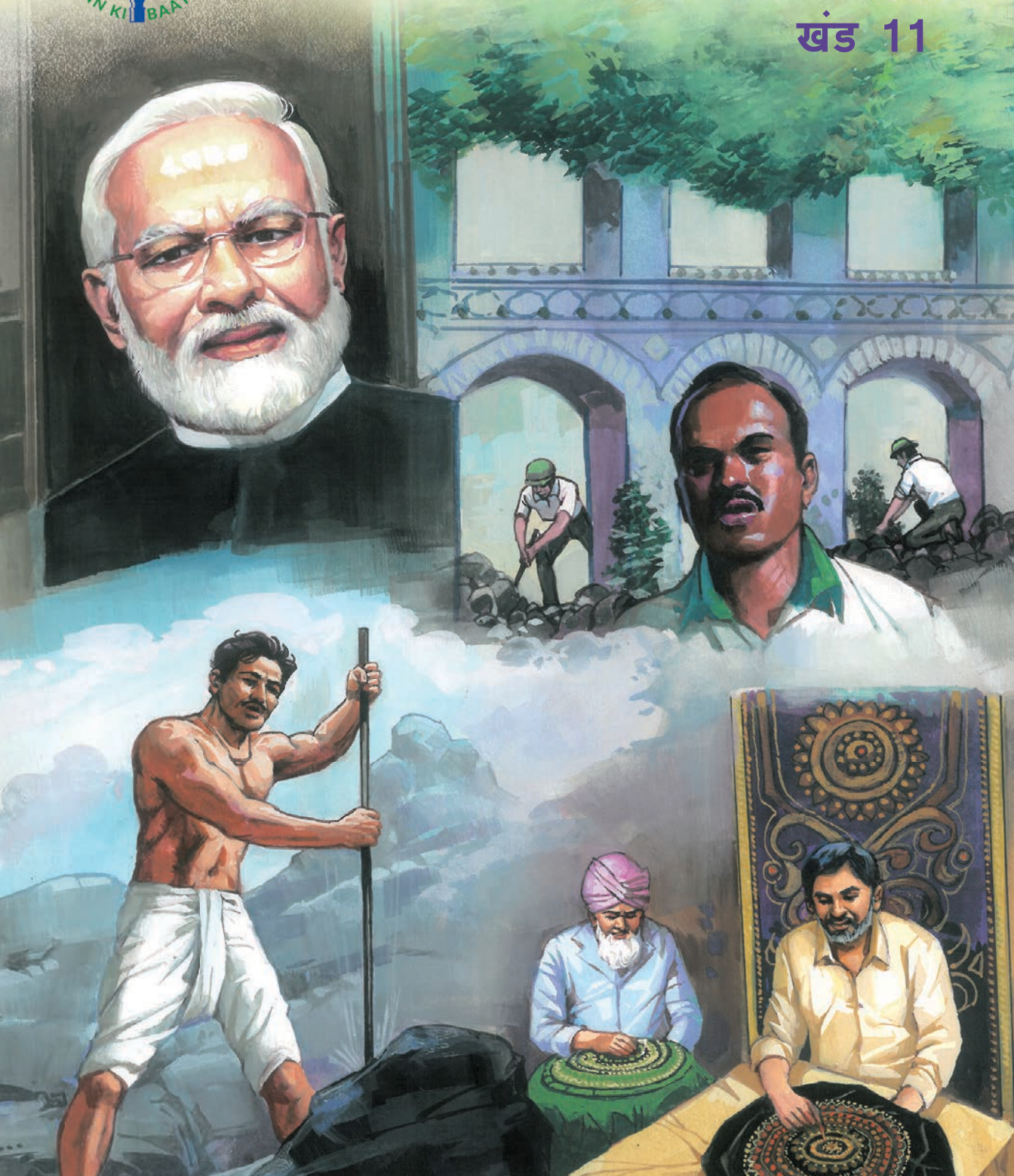

मन की बात

खंड 11

MANN KI BAAT

VOL.11

Illustrations and Cover Art

Dilip Kadam

Assistant Artist

Ravindra Mokate

Production

Amar Chitra Katha

Colourists

Prakash Sivan, Prajeesh V. P. and M. P. Rageeven

Layout Artist

Akshay Khadilkar

Published by

Amar Chitra Katha Pvt. Ltd

MARATHI

ISBN – 978-93-6127-622-4

Amar Chitra Katha Pvt. Ltd, February 2024

© Ministry of Culture, Govt of India, February 2024

All rights reserved. This book is sold subject to the condition that the publication may not be reproduced, stored in a retrieval system (including but not limited to computers, disks, external drives, electronic or digital devices, e-readers, websites), or transmitted in any form or by any means (including but not limited to cyclostyling, photocopying, docutech or other reprographic reproductions, mechanical, recording, electronic, digital versions) without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

You can now get ACK stories as part of your classroom with **ACK Learn**,
a unique learning platform that brings these stories to your school with a range of workshops.
Find out more at www.acklearn.com or write to us at acklearn@ack-media.com.

माझ्या प्रिय मुलांनो,

‘माता, पिता, गुरु, दैवम्’ या म्हणीवर आपली संस्कृती नेहमीच विश्वास ठेवत आली आहे.

एन. के. हेमलता या तामिळ शिक्षिकेने हे सत्यात उतरवले आहे. कोविड-19 महामारीच्या काळात, जेव्हा शाळा बंद होत्या, तेव्हा हेमलताजींनी धड्यांचे ॲनिमेटेड व्हिडिओ बनवले आणि ते आपल्या विद्यार्थ्यांमध्ये वितरित केले.

संथालीचे प्राध्यापक श्रीपती टुङ हेही आहेत. अनेक महिन्यांच्या संशोधनानंतर श्रीपतीजींनी आपल्या राज्यघटनेचा संथालीत अनुवाद केला. आता, बरेच संथाल लोक शेवटी त्यांच्या हक्कांबद्दल वाचू शकतात - प्रत्येक भारतीय नागरिकाला हे करता यावे अशी माझी इच्छा आहे.

मात्र, उत्तम शिक्षक वर्गात नेहमीच सापडत नाही.

अब्दुल गफार खत्री या रोगन चित्रकाराने 200 हून अधिक मुलींना कापडी चित्रकलेच्या या प्राचीन प्रकाराचे प्रशिक्षण देऊन त्यांना ऐतिहासिकदृष्ट्या पुरुषप्रधान क्षेत्रात स्थान मिळवून दिले आहे. त्याचप्रमाणे नागालँडच्या लिडी कू सोसायटीने पुढील पिढीसाठी कार्यशाळा घेऊन नागा परंपरा नष्ट होण्यापासून रोखण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे.

गांधीजींनी म्हटल्याप्रमाणे, "एकाच्या ज्योतीतून हजार मेणबत्या पेटवता येतात." उत्कटतेने शिका आणि मनमोकळेपणाने शिकवा. जेव्हा आपण दुसऱ्याची मेणबती पेटवतो, तेव्हा ती फक्त बदलाकडे नेणारी मशाल बनू शकते.

संपादन

1	अब्दुल गफूर खत्री	3
2	बंडू धोत्रे	6
3	दैतारी नाईक	9
4	कू सोसायटीचे लोक	12
5	मार्टिना देवी	15
6	एन. के. हेमलता	17
7	माँ सरस्वती बचत गट	19
8	स्मार्टगाव	22
9	सोनाली हेळवी	25
10	श्रीपती टुडू	28
11	युवा ब्रिगेड	31

अब्दुल गफूर खत्री

मुले भारतातील विविध कलाप्रकारांची माहिती घेत होती.

त्यापैकी बहुतेकांबद्दल आपण कधी ऐकलेच नाही?

मशीननिर्मित कलाकृतींनी बाजारपेठ काबीज केली आहे, दिनेश. त्या स्वस्त आणि सहज उपलब्ध आहेत.

ART FORMS OF INDIA

मी तुम्हाला अब्दुल गफूर खत्री या कलावंताविषयी सांगतो, ज्यांनी आपली कला समर्पक ठेवण्यासाठी लढा दिला. त्याने आता तो जगभर लोकप्रिय केला आहे.

कथेची वेळ! येsss

'रोगन' कला ही पर्शियातून भारतात आलेली प्राचीन कला आहे. एरंडेल तेल आणि रंग यांचे मिश्रण असलेल्या रोगनचा वापर हाताने कापडावर गुंतागुंतीचे नमुने तयार करण्यासाठी केला जातो.

१९६५ मध्ये खत्री कुटुंबात एका मुलाचा जन्म झाला. अब्दुल असे त्याचे नाव होते. आपल्या कुटुंबाला रोगन कलेचा सराव करताना पाहून तो मोठा झाला.

आणि आता, आपण जाड तेलाच्या या बॉलमध्ये रंगद्रव्य मिसळू.

वाह!

गुजरातमधील कच्छमधील निरोणा गावातील खत्री कुटुंबीय अनेक पिढ्यांपासून या कलेचा सराव करत आहेत.

दुर्दैवाने, ७० च्या दशकाच्या उत्तरार्धात, ही कला जवळजवळ नामशेष झाली होती

हाताने बनवलेली रोगन कला आता कोणालाही विकत घ्यायची नाही. ते फक्त मशीन प्रिंटेड डिझाइन असलेले कापड विकत घेतात.

आपण भारतातील रोगन कलाकारांचे शेवटचे कुटुंब आहोत. आपण थांबलो तर ही कला कायमची हरवून जाईल.

लवकरच अब्दुललाही कामानिमित्त शहरात जावे लागले. काही काळ ते अहमदाबाद आणि नंतर मुंबईत राहिले.

1980 च्या दशकाच्या उत्तरार्धात गुजरात सरकारकडून रोगन कलाकृतींची ऑर्डर आली. अब्दुलने घरी परतण्याचा निर्णय घेतला आणि कुटुंबासमवेत त्यावर काम करण्याचा निर्णय घेतला.

लवकरच, अब्दुलने पारंपारिक रोगन डिझाइनमध्ये बदल केला ज्यात भिंतीवरील हॅंगिंगसह बॅग, बेडशीट, जकेट, कुर्ता आणि बरेच काही समाविष्ट केले गेले.

नवीन उत्पादने विकली जात आहेत! पर्यटकांनी मोठ्या प्रमाणात व्यवसायाला उभारी दिली आहे.

लवकरच खत्री कुटुंबीयांनी या कलेची आवड निर्माण व्हावी यासाठी पर्यटकांसोबत प्रात्यक्षिक कार्यशाळा आणि प्रश्नोत्तरांचे सत्र घेण्यास सुरुवात केली.

अब्दुलने आपल्या हस्तकलेला कलेच्या उच्च पातळीवर नेले आहे. लोक पुन्हा एकदा आमची दखल घेत आहेत.

आपल्या कलाकृतींची वाढती मागणी पूर्ण करण्यासाठी अब्दुलने आपल्या गावातील 200 हून अधिक मुलींना प्रशिक्षण देण्यास सुरुवात केली. पारंपारिक पुरुषप्रधान क्षेत्रात हे एक मोठे पाऊल आहे.

जेव्हा आम्ही तुमच्या वयाचे होतो तेव्हा तुम्हा मुलींमध्ये लहानपणीच्या माझ्यापेक्षा आणि माझ्या भावांपेक्षा जास्त धीर आहे. हा हा!

2014 मध्ये पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी अमेरिकेचे तत्कालीन राष्ट्राध्यक्ष बराक ओबामा यांना अब्दुल यांचे 'ट्री ऑफ लाइफ'चे चित्रण करणारे रोगन पेंटिंग भेट म्हणून दिले होते.

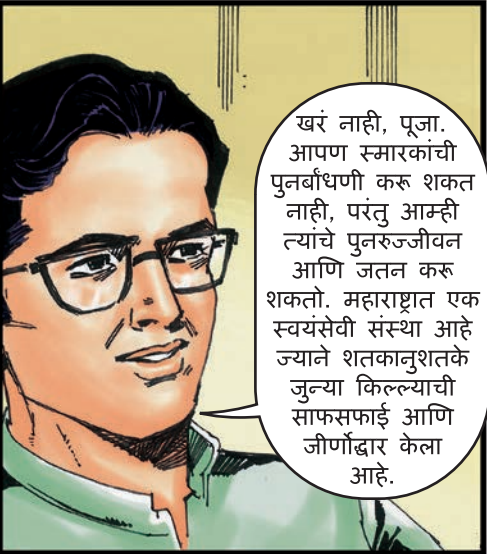
रोगन कलेचे एकट्याने पुनरुज्जीवन केल्याबद्दल अब्दुलला 2019 मध्ये पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

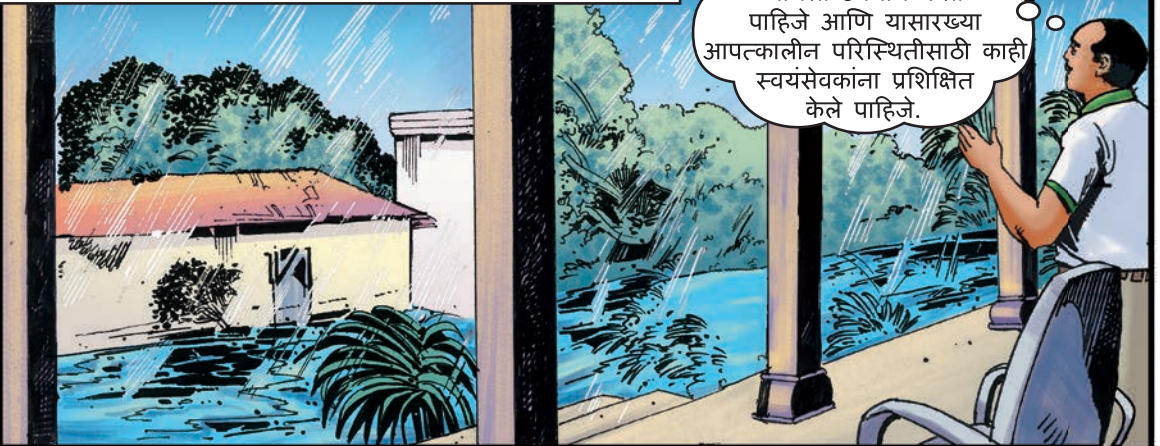
खत्री कुटुंबातील अनेक सदस्यांना राष्ट्रीय पुरस्कारही मिळाले आहेत. मन की बातमध्ये अब्दुलच्या समर्पण आणि कल्पकतेबद्दल पंतप्रधान मोदींनी त्याचे विशेष कौतुक केले.

बंडू धोत्रे

विद्यार्थी चर्चेच्या
सत्रात होते.

आपत्ती व्यवस्थापनाचे प्रशिक्षण घेतलेले ते या भागाला भेडसावणार्या विविध सामाजिक आणि नैसर्गिक समस्यांबद्दल अत्यंत चिंतित होते.

2006 मध्ये बंडू यांनी इकोलॉजिकल प्रोटेक्शन ऑर्गनायझेशन नावाची स्वयंसेवी संस्था स्थापन केली.

इको-प्रोचा एक भाग म्हणून स्वयंसेवक प्राणी बचावासारख्या अनेक उपक्रमांमध्ये सहभागी होतील...

... संवर्धन...

... स्वच्छता मोहीम...

... तसेच सामाजिक कार्यासाठी निदर्शने व जनजागृती रॅली.

दैतारी नाईक

दैतारी नाईक हे ओडिशातील क्यॉझर जिल्ह्यातील तळबैतरणी या खडकाळ आणि कोरड्या गावात राहत होते.

गुप्त बैतरणी नदी दैतारी यांच्या गावामागे असलेल्या गोनसिका टेकडीजवळून वाहत होती.

पण थोड्या वेळाने -

थोड्याच वेळात इतर गावकरीही जमेल तेव्हा त्यात सामील झाले.

हळूहळू खडकांमधून मार्ग काढायला सुरुवात झाली. तब्बल चार वर्षे दैतारीयांनी नदीपासून खाली तीन किलोमीटर लांबीचा कालवा खोदला, तोपर्यंत -

दैतारीने खोदलेल्या कालव्यामुळे सुमारे 100 एकर तळबैतरणी सिंचनाखाली येते. वर्षभरातच गावकऱ्यांचे आयुष्य बदलले.

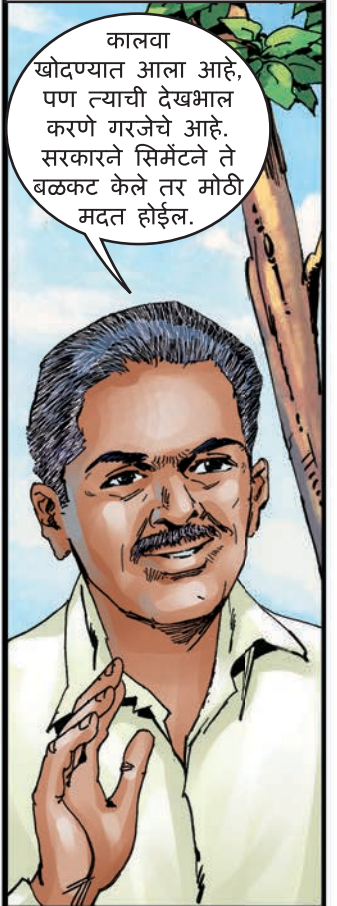

आमच्याकडे विकण्यासाठी अतिरिक्त पिकेही आहेत. आमच्या मुलांना शिकवण्यासाठी पैसे आहेत.

'ओडिशाचा कालवा माणूस' म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या दैतारी यांना 2019 मध्ये पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले होते. मन की बातमध्येही त्यांचे कौतुक करण्यात आले.

पण दैतारीची एक विनंती आहे.

लिडी कू सोसायटी

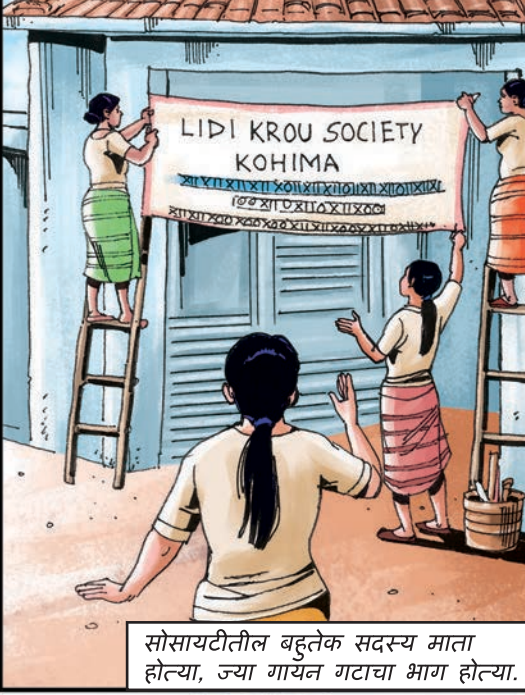

2012 मध्ये, कोहिमा -

कू सोसायटीचे लोक

आपली संस्कृती नामशेष होण्यापासून वाचवण्यासाठी महिलांच्या गटाने लिडी कू सोसायटी सुरू केली.

सोसायटीतील बहुतेक सदस्य माता होत्या, ज्या गायन गटाचा भाग होत्या.

त्यांनी नागांच्या पारंपारिक पद्धतीबद्दल अधिक जाणून घेऊ इच्छिणाऱ्या लोकांसाठी कार्यशाळा आणि वर्ग आयोजित केले, जसे की त्यांच्या घरगुती पद्धती...

आम्ही तांदूळ कसा झोडतो ते मी तुम्हाला दाखवतो.

... त्यांचे पदार्थ शिजवताना...

आता हा मासा बांबूच्या आत शिजवायला तयार झाला आहे.

मी एकदा खाल्ले आहे, ते खूप चवदार होते!

... त्यांचं संगीत...

चला ही गाणी रेकॉर्ड करून त्यासोबत एक अल्बम बनवूया.

मस्त कल्पना!

... त्यांचे नृत्य...

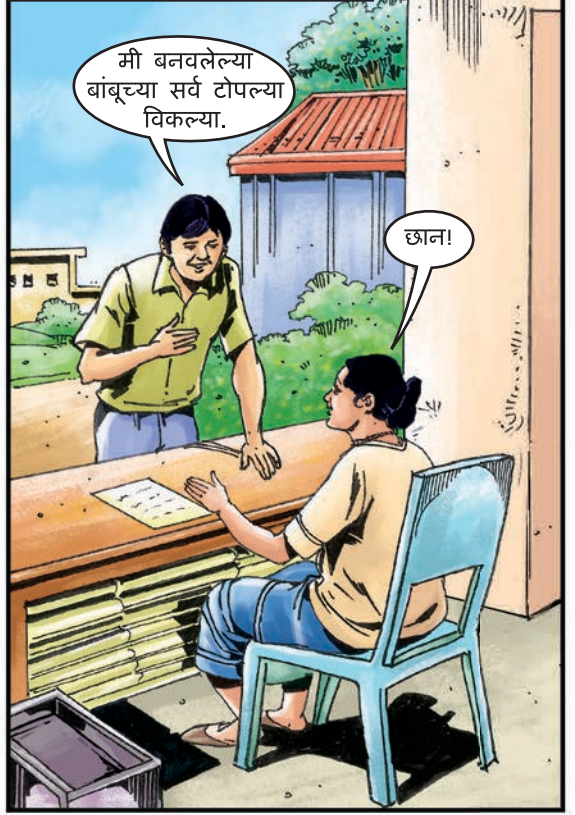
त्यांनी या मुलांना चांगले प्रशिक्षण दिले आहे.

खरं! आमच्या लोकनृत्याचा इतका सुंदर कार्यक्रम मी लहानपणापासून पाहिला नव्हता.

... तसेच त्यांचे कपडे आणि जीवनशैली.

लोकं आपली उपजीविका करू शकले.

नागा संस्कृतीचे पुनरुज्जीवन करण्याचे लिडी कूचे मिशन यशस्वी झाले आहे.

त्यांचे कार्य इतरांसाठी प्रेरणादायी ठरू शकते.

मार्टिना देवी

श्रेयसचा मूड खराब होता.

मैदानापासून हॉलपर्यंत बहुतेक खुर्च्या मीच नेत होतो आणि स्पोर्ट्स सर फक्त त्या दहावीच्या महेशचे आभार मानत होते.

तुला माहित नाही, तू वेटलिफ्टर होऊ शकतोस, श्रेयस.

खुर्च्या उचलून?!

हा हा हा! फक्त माझी गोष्ट ऐका आणि मला काय म्हणायचे आहे ते तुम्हाला दिसेल.

2016 मध्ये मणिपूरच्या एका दुर्गम गावात -

हे बघ बाबा! कुंजुराणी ह्या मणिपूरच्या रहिवासी आहेत. मला तिच्यासारखा वेटलिफ्टर व्हायचे आहे.

आणि विजेती आहे मणिपूरची कुंजुराणी देवी!

तू नक्कीच करू शकतेस! फक्त मेहनत करावी लागते.

तू रोज माझ्यासाठी जड बादल्या पाणी घेऊन जात नाहीस का? तू माझी कणखर मुलगी आहेस.

दहा वर्षांची मार्टिना भारतीय चॅम्पियन वेटलिफ्टर कुंजुराणी देवीवरील कार्यक्रम पाहत होती.

मार्टिनासाठी तिच्या आई-वडिलांचा तिच्यावरचा विश्वास पुरेसा होता. त्या वर्षी डिसेंबरमध्ये तिने सराव सुरू केला.

ही मुलगी खूप क्षमता बाळगते.

होय, ती या खेळासाठी ही समर्पित आहे.

लखनौ येथील भारतीय क्रीडा प्राधिकरणाच्या (साई) पाठिंब्यामुळे आणि प्रशिक्षणाबरोबरच त्या समर्पणामुळे अनेक विजय मिळाले.

एकट्या 2022 मध्ये तुम्ही वेटलिफ्टिंगमध्ये 39 विक्रम केले आहेत. तुझ्यासाठी काही साध्य करायचं बाकी आहे का?

नक्कीच! जागतिक स्तरावर मला अजून बराच पल्ला गाठायचा आहे, पण मला माहित आहे की मी हे करू शकतो.

मग पुढे काय होणार?

त्यानंतर वर्ल्ड युथ चॅम्पियनशिप आणि त्यानंतर ऑलिंपिक.

मार्टिनाचा स्वतःवरचा अफाट विश्वास तिच्याच विधानातून प्रतिबिंबित होतो.

मला माहित आहे की मी नेहमी पूर्वीपेक्षा चांगली कामगिरी करेन.

पंतप्रधान मोदींनी त्यांच्या रेडिओ कार्यक्रमात त्यांच्या कर्तृत्वाचे कौतुक केले आहे, हे मार्टिना यांच्या यशाचा पुरेसा पुरावा आहे.

एन. के. हेमलता

कोविड-19 महामारीच्या काळात जेव्हा शाळा बंद होत्या, तेव्हा एका शिक्षिकेला आपल्या विद्यार्थ्यांची चिंता सतावत होती.

शिक्षकांच्या कुटुंबातून आलेली हेमलता यांची अध्यापन ही आवड होती.

तिने रोबोटिक्स इंजिनिअर असलेल्या शाहुल हमीद या जुन्या विद्यार्थ्याशी संपर्क साधला.

हेमलता यांनी 50 हून अधिक व्हिडिओ रेकॉर्ड केले, त्यांनी जे चांगले केले ते केले - शिकवले.

आपली पाठ्यपुस्तके पृष्ठ 33 वर उघडा. या अध्यायात, आपण थिरुक्कुरल* शिकणार आहोत.

शाहुल आणि इतर काही जणांनी हे व्हिडिओ ऑनिलेनद्वारे करून तयार केले.

हे व्हिडिओ 30 पेन ड्राइववर अपलोड करण्यात आले आणि हेमलता यांच्या विद्यार्थ्यांना वितरित करण्यात आले.

धन्यवाद, मिस!

या संपूर्ण उपक्रमासाठी हजारो रुपये खर्च आला, जो हेमलता यांच्याच खिशातून झाला.

तिने आपल्या विद्यार्थ्यांना दररोज फोन करून त्यांची प्रगती तपासली.

आजच्या अध्यायात काही शंका आहे का?

नाही, मिस, हे अगदी स्पष्ट होते.

आश्चर्याची बाब म्हणजे त्यांनी चांगली कामगिरी केली.

पूर्ण उत्तीर्ण टक्केवारी असलेला तुमचा आणखी एक वर्ग!

माझे विद्यार्थी मला नेहमीच अभिमान वाटतो.

गेल्या काही वर्षात हेमलता यांना त्यांच्या नाविन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतीबद्दल अनेक पुरस्कार मिळाले आहेत.

ती शिक्षण क्षेत्राशी कटिबद्ध असून अधिकाधिक विद्यार्थ्यांवर त्याचा प्रभाव पडेल, अशी आशा आहे.

माँ सरस्वती बचत गट

एके दिवशी लखीमपूर खीरीचे मुख्य विकास अधिकारी अरविंद सिंह यांनी इसानगरच्या समैसा गावात जाऊन शेतकर्यांची भेट घेतली.

या केळीच्या खोडांचे तुम्ही काय कराल?

आम्ही त्यांना फेकून देतो.

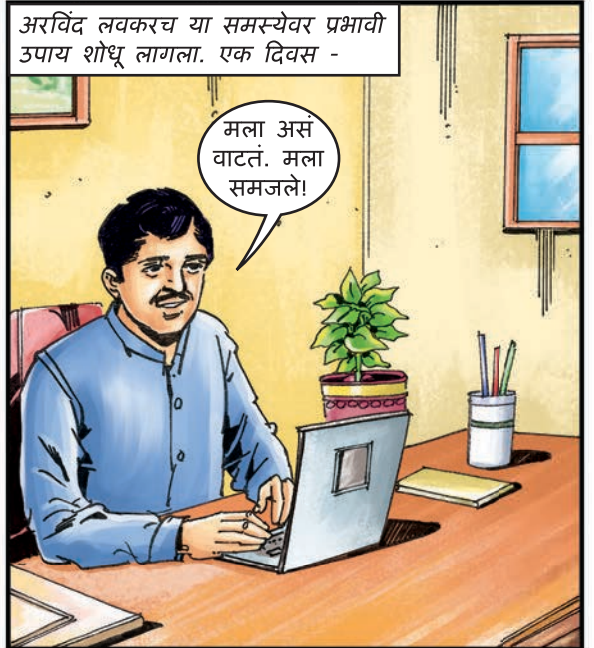

आम्हाला त्यातून काहीतरी करायला आवडेल, पण काय याची खात्री नाही. केळीचे खोड वाया जाऊ नयेत अशी आमची इच्छा आहे.

हम्म... काय करता येईल ते बघू या.

मा सरस्वती नावाच्या बचत गटाच्या अध्यक्षा पूनम देवी बोलत होत्या.

अरविंद लवकरच या समस्यांवर प्रभावी उपाय शोधू लागला. एक दिवस -

मला असं वाटतं. मला समजले!

अरविंद यांनी पूनम देवी आणि त्यांच्या गटाशी संपर्क साधला.

आपण केळीच्या खोडापासून फायबर काढू शकतो. केळीच्या फायबरचा वापर कपडे, पिशव्या आणि इतर अनेक वस्तू बनवण्यासाठी केला जातो. मी तुमच्या गावात एक्सट्रॅक्शन युनिट उभारू शकतो. फायबर काढण्याचे काम हाती घ्याल का?

अर्थात सर, त्यातून आम्हाला उत्पन्न मिळेल आणि खोडाचा चांगला उपयोगही होईल.

अरविंद यांनी लवकरच ही उपकरणे खरेदी करून समैसा येथे उभारली.

ते कसे वापरावे हे समजून घेण्यासाठी आपल्याला ऑनलाइन प्रशिक्षण घेणे आवश्यक आहे.

मी सर करेन आणि इतर महिलांनाही प्रशिक्षणासाठी मदत करेन. आम्ही तातडीने कामाला सुरुवात करू.

काही आठवड्यांनंतर -

हे वाळलेले आणि वेगळे केलेले फायबर आहे.

हे उत्कृष्ट आहे. मी ते चाचणी आणि चाचणीसाठी कंपन्यांकडे पाठवू दे आणि आशा आहे की कोणीतरी ते खरेदी करू इच्छित असेल.

जून 2021 मध्ये -

पूनम दीदी, हे पत्र मा सरस्वती ग्रुपला उद्देशून लिहिले आहे.

मला आशा आहे की ही चांगली बातमी असेल!

आणि हे नक्की होतं -

गुजरातमधील ऑल्टमॅट या कंपनीला 200 किलो केळीफायबर हवे आहे. ते आम्हाला 21 हजार रुपयांचे टोकन द्यायलाही तयार आहेत.

ते आश्चर्यकारक आहे!

आज या ग्रुपच्या 40 महिला सदस्यांपैकी प्रत्येकी दिवसाला चार ते सहा किलो फायबर काढतात.

आम्ही रोज 400 ते 600 रुपये कमावतो. या उपक्रमामुळे आम्हाला उपजीविकेची मोठी संधी मिळाली आहे.

अधिकाधिक कंपन्या फायबर खरेदी करतील, अशी महिलांची अपेक्षा आहे. यामुळे त्यांचे उत्पन्न तर वाढेलच, शिवाय शेतीचा मोठा कचरा हाताळण्यासही मदत होईल.

स्मार्टगाव

सुट्टी संपली आणि मुलं पुन्हा वर्गात स्थिरावत होती.

काय झालंय शारदा? तू दिवसभर एकदम शांत होतास.

माझी आई म्हणते की पुढच्या वर्षी आम्हाला आमच्या गावी परत जावे लागेल. आपण उद्याने किंवा इंटरनेट किंवा आपल्या सर्वांशिवाय जीवनाची कल्पना करू शकता का?

नायर सरांनी वर्गात प्रवेश केला तेव्हा -

सर, शारदाला परत गावी जावं लागू शकतं. तिला नको आहे.

होय सर, तिच्यासाठी हे खूप कंटाळवाणे असेल.

मला आशा आहे की शारदाला जावे लागणार नाही, परंतु भारतीय गावे देखील आधुनिक होत आहेत. योगेश साहू आणि रजनीश बाजपेयी हे दोन तरुण भारतातील गावांचा कायापालट करण्याच्या मोहिमेवर आहेत आणि उत्तम काम करत आहेत.

२०१५ मध्ये पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सॅन होजे* ला भेट दिली आणि सॅन सेंटर येथे भाषण केले.

हा 'ब्रेन ड्रेन' थांबवण्यासाठी काहीतरी करायला हवं, असं लोकांचं म्हणणं आहे. हा 'ब्रेन ड्रेन' 'ब्रेन गेन' देखील बनू शकतो.

ब्रेन ड्रेन द ब्रेन गेन - एक मनोरंजक कल्पना. तिच्या प्रगतीला हातभार लावून मी भारतासाठी मेदच्या फायद्याचा ही भागीदार होऊ शकतो.

पंतप्रधानांच्या बोलण्याने प्रेरित झालेली व्यक्ती म्हणजे रजनीश बाजपेयी हा सॉफ्टवेअर इंजिनियर.

त्यानंतर काही दिवसांनी रजनीशने त्याचा महाविद्यालयीन मित्र योगेश साहू याला फोन केला.

तुला आठवतंय कॉलेजमध्ये आम्ही आमच्या गावासाठी काहीतरी करण्याबद्दल बोलायचो. माझ्या मनात एक प्रोजेक्ट आहे. तुला माझ्याबरोबर काम करायचे आहे का?

नक्कीच मी करतो!

पुढील काही महिन्यांत त्यांच्यात अनेक दा चर्चा झाली आणि त्यांनी एक योजना आखली.

आपल्या गावाचा डिजिटल कार्यापालट करणे हे आमचे ध्येय असले पाहिजे.

आम्ही एक ॲप लॉन्च करणार आहोत ज्याच्या मदतीने आम्ही खेड्यांमधील जीवनमान, पायाभूत सुविधा आणि उत्पन्न सुधारू शकू.

2017 मध्ये त्यांनी स्मार्टगाव डेव्हलपमेंट फाऊंडेशन आणि स्मार्टगाव ॲप लाँच केले

आपल्या योजनेची चाचणी घेण्याची वेळ आली आहे. आपण आपला पायलट प्रोजेक्ट कोठे सुरू करूयात?

त्याची सुरुवात आपल्या मूळ गावी, तौधकपूर* पासून का करू नये? शेवटी, आपला भाऊ प्रधान आहे, म्हणून पाठिंबा मिळविणे अवघड नाही.

ॲप घेऊन गाव बदलण्याची योजना असलेल्या या दोघांनी तौधकपूर गाठले आणि गावकर्यांची बैठक बोलावली.

या ॲपवर तुम्ही तुमचे सर्व डेटिल्स रजिस्टर करू शकता. लोकांचा तपशील, शेतांची संख्या, उत्पादनाचे प्रमाण, शाळेच्या सुविधा इत्यादी.

एकदा ते झाले की, आमची टीम कोणत्या सुधारणांची आवश्यकता आहे हे समजून घेण्यासाठी सर्वेक्षण करेल आणि नंतर आपल्या मदतीने त्यावर काम करेल.

स्वच्छता, आरोग्य आणि स्वच्छता, कौशल्य आणि स्वातंत्र्य या विविध घटकांच्या आधारे गाव सुधारण्यासाठी आम्ही आपल्या आणि स्थानिक सरकारसोबत काम करू.

हे महान नाही का? आम्हाला अधिक पथदिवे आणि चांगल्या शाळेच्या सुविधा हव्या होत्या, परंतु साधने नव्हती.

होय, प्रधान, आम्ही त्या सर्वांवर काम करू. एकदा काम सुरू झाल्यावर, आपण आणि प्रत्येक गावकरी ॲपवरील प्रगतीचा मागोवा घेऊ शकता, त्यावर टिप्पण्या किंवा तक्रारी देखील देऊ शकता.

पुढच्या वर्षभरात गावात इंटरनेट सेवा, पथदिवे, स्वच्छतागृहे, चांगला वीजपुरवठा आणि चांगल्या आरोग्य सेवा मिळाल्या.

इंटरनेट वापरू इच्छिणाऱ्यांसाठी हा नवा वायफाय झोन आहे.

आपलं गाव पूर्णपणे बदलून गेलं आहे. तुमच्या कामाबद्दल मी तुमचे पुरेसे आभार मानू शकत नाही.

मात्र, या दोघांचे काम झाले नाही. त्यांनी लवकरच गावातील शेतकऱ्यांची भेट घेऊन योजना आखली.

आमच्या अॅपवर ग्राम मार्ट फीचर आहे. आपण विकू इच्छित असलेल्या उत्पादनाची माहिती टाकू शकता. आजूबाजूच्या गावातील लोक ते पाहून आदेश देतील.

याचा अर्थ मध्यस्थ नाहीत.

आणि उत्पन्नात वाढ होईल अशी आशा आहे!

रजनीश आणि योगेश यांनी गावातील महिलांचे उत्पन्न वाढविण्याची ही योजना आखली होती.

अॅपवर बिझनेस अपॉर्च्युनिटी नावाचे फीचर आहे. तुम्हाला तुमचे कोणतेही प्रॉडक्ट विकायचे असेल तर ते अॅपच्या माध्यमातून करू शकता.

आपण आमच्या प्रशिक्षणात भाग घेतल्यानंतर आम्ही आपल्याला लोकांशी कनेक्ट करू शकतो आणि आपली निर्मिती विकण्यास आणि आपले उत्पन्न वाढविण्यात मदत करू शकतो.

पुढील काही वर्षांत रजनीश आणि योगेश यांनी तोंधकपूरच्या यशाची पुनरावृत्ती इतर 14 गावांमध्ये केली.

निश्चित रहा. तुमच्या गावाला लवकरच पिण्याचे शुद्ध पाणी मिळेल.

आम्हाला फक्त तुमच्या पाठिंब्याची गरज आहे.

आज रजनीश आणि योगेश 20 हून अधिक गावांमध्ये काम करत आहेत आणि त्यांच्यासोबत सुमारे 22 स्टार्टअपस आहेत.

कालांतराने देशातील प्रत्येक गावापर्यंत पोहोचून ते सर्व स्मार्ट व्हिलेज बनवण्याची आमची इच्छा आहे.

स्मार्टगोवा उपक्रमाने कालांतराने लोकप्रियता मिळवली आहे आणि पंतप्रधान मोदींच्या मन की बातमध्ये देखील त्याचा उल्लेख आहे.

सोनाली हेळवी

उन्हाळ्याच्या सुट्ट्या येत होत्या आणि सर्व विद्यार्थी उत्साहात होते.

मी या उन्हाळ्यात ड्रॉइंग क्लासमध्ये सामील होत आहे! दिनेश, तुझं काय?

मला क्रिकेट कोचिंगसाठी जायचे होते, परंतु माझ्या आईची इच्छा आहे की मी अ‍ॅंबेक्स* वर्गात सामील व्हावे.

मला गणित आवडत नाही, पण खेळापेक्षा शिक्षण महत्त्वाचं आहे असं तिला वाटतं.

असा विचार करणारी तुझी आई एकटीच नाही, दिनेश. मी तुम्हाला एका अ‍ॅथलीटची गोष्ट सांगतो ज्याने तिच्या कुटुंबाच्या इच्छेविरुद्ध जाऊन तिच्या हृदयाचे अनुसरण केले.

सोनाली हेळवी हिचा जन्म साताराच्या ग्रामीण भागात झाला. ती लहान असतानाच तिच्या वडिलांचे निधन झाले.

सोनाली, तू दिवसभर बाहेर खेळत होतीस. आपण परीक्षेसाठी अभ्यास केला पाहिजे!

सोनालीचे संगोपन तिची आई आणि तिचा मोठा भाऊ करत होते.

सोनालीला खेळाची नैसर्गिक आवड होती, पण आर्थिक परिस्थितीमुळे तिच्या घरच्यांची तिच्यासाठी वेगळीच स्वप्ने होती.

हो सोनाली, तू स्वतःला आधार घायला हवा आणि मला मदतीचा हातही घायला हवास.

तू कठोर अभ्यास करून चांगली नोकरी मिळवावी अशी माझी इच्छा आहे.

मात्र, सोनाली ही कणखर इच्छाशक्तीची मुलगी होती. तिने तिच्या आवडीला अनुसरून खो-खो* खेळायला सुरुवात केली.

लवकरच सोनालीची आवड कबड्डीकडे वळली.

ही प्रतिभावान तरुणी आठवीत असताना पहिल्याच ज्युनियर राष्ट्रीय स्पर्धेत खेळली आणि सुवर्णपदक जिंकले.

* बसलेल्या पाठलाग आणि बचावपद्धत्या रांगेने खेळला जाणारा पारंपारिक भारतीय खेळ
*आई मराठीत

** रेडिंग आणि डिफेंडिंग संघांचा समावेश असलेला पारंपारिक भारतीय खेळ

आज सोनाली तिच्या आक्रमक रेडिंग स्टाईलसाठी आणि एक उत्कृष्ट अष्टपैलू म्हणून ओळखली जाते. शिक्षण आणि काम यांचा समतोल साधत ती आपल्या आवडीला अनुसरते.

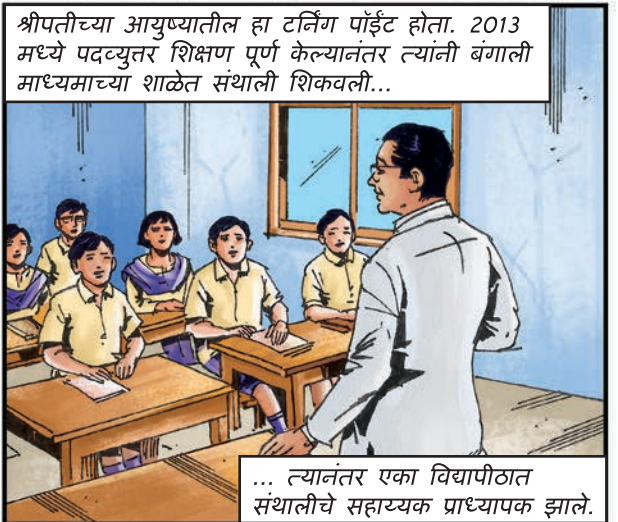
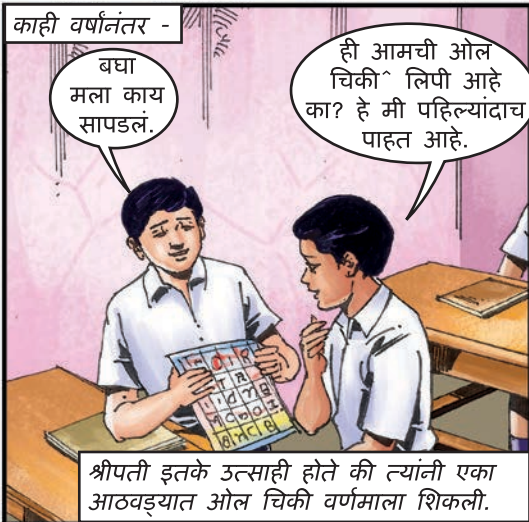
तिची उत्कटता आणि निर्धार पंतप्रधान मोदींनी मन की बात या रेडिओ शोमध्ये साजरा केला.

श्रीपती टुडू

पश्चिम बंगालमधील श्रीपती टुडू यांचा जन्म संथाल* समाजात झाला. तो घरी संथाली बोलायचा पण शाळेत शिक्षणाचे माध्यम बंगाली होते.

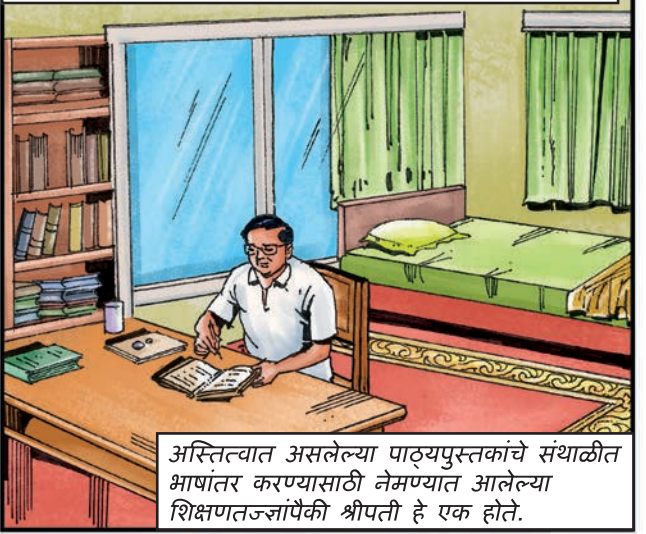

* बांगलादेश आणि नेपाळमध्येही आढळणारी या प्रदेशातील एक जमात संथाली भाषेच्या लिपीचे नाव

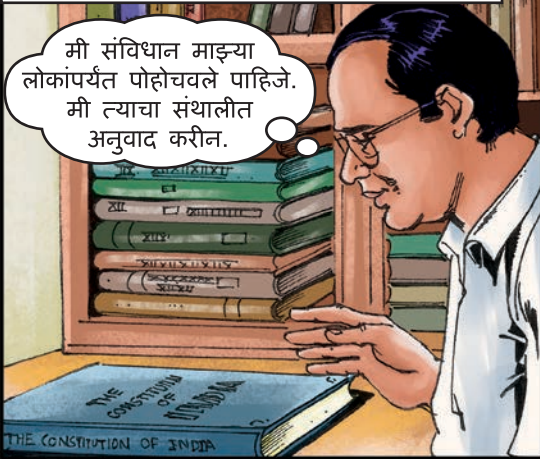
श्रीपतींनी भारतीय राज्यघटनेबद्दल ऐकले होते, पण आता अखेर त्यांना ते इंग्रजीत वाचायला मिळाले.

2003 मध्ये संथाली यांना अधिकारी म्हणून मान्यता देण्यात आली भाषा। सरकारी शाळांनी शिकवायला सुरुवात केली त्यामुळे संथाली पाठ्यपुस्तकांची मागणी हळूहळू वाढू लागली.

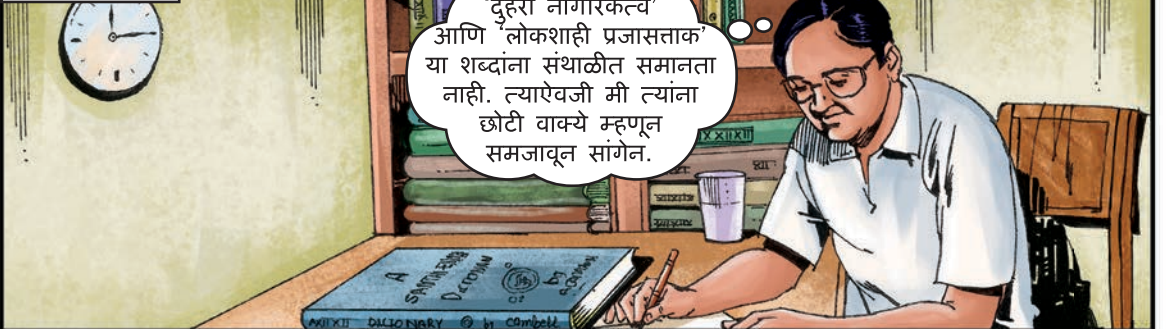
वर्षानुवर्ष संथाली शिकवल्यानंतर आणि भाषांतरकलेत प्राविण्य मिळवल्यानंतर 2019 मध्ये त्यांनी एका अशा प्रकल्पाचा विचार सुरू केला, जो कधीच त्यांच्या मनातून निघाला नव्हता.

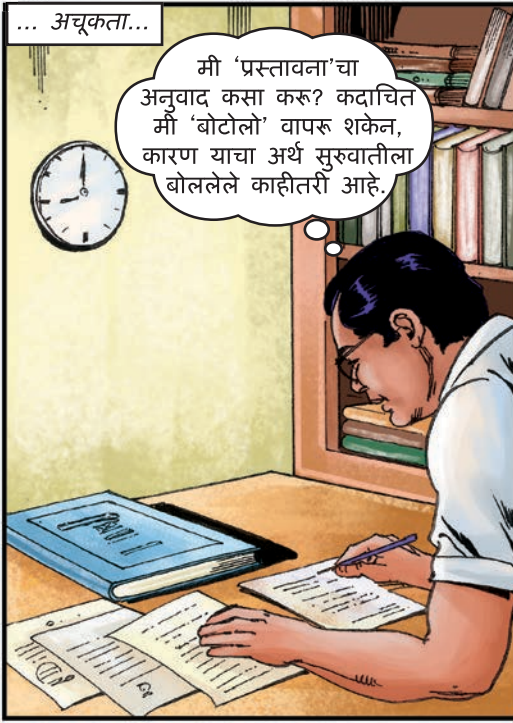

लवकरच, कोव्हिड-19 लॉकडाऊनमुळे त्याला सुरुवात करण्याची संधी मिळाली. त्यांनी राज्यघटनेच्या इंग्रजी, हिंदी आणि बंगाली आवृत्त्यांचा सल्ला घेतला.

पण चिकाटीने...

युवा ब्रिगेड

एक दिवस वर्गात -

2020 च्या सुरुवातीला कर्नाटकातील श्रीरंगपट्टणजवळील गंजम गावात काही तरुण आपले फोन स्क्रीन करत होते.

इतर सर्व जण व्हिडिओ पाहण्यासाठी धावले.

हे सर्व तरुण युवा ब्रिगेड नावाच्या गटाचे सदस्य होते. त्यांनी लवकरच मंदिराला भेट दिली.

या सर्वांना नोकरी असल्याने युवा ब्रिगेडचे सदस्य वीकेंडला मंदिरात काम करत असत.

ન ડગમગતા ત્યાંની આપલી સાફસફાઈ સુરુચ ઠેવલી.

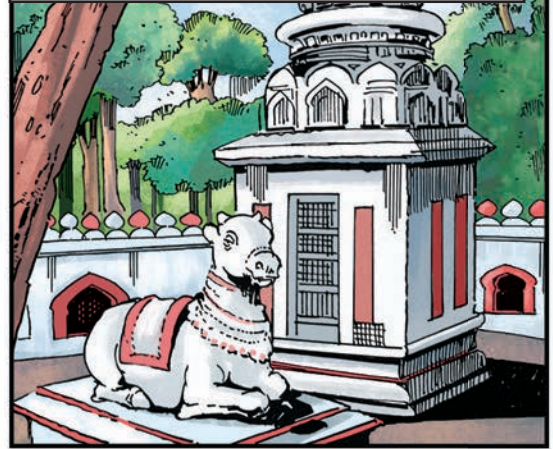
हळूहळू मंदिराचे
सौंदर्य दिसू लागले.

लवकर-

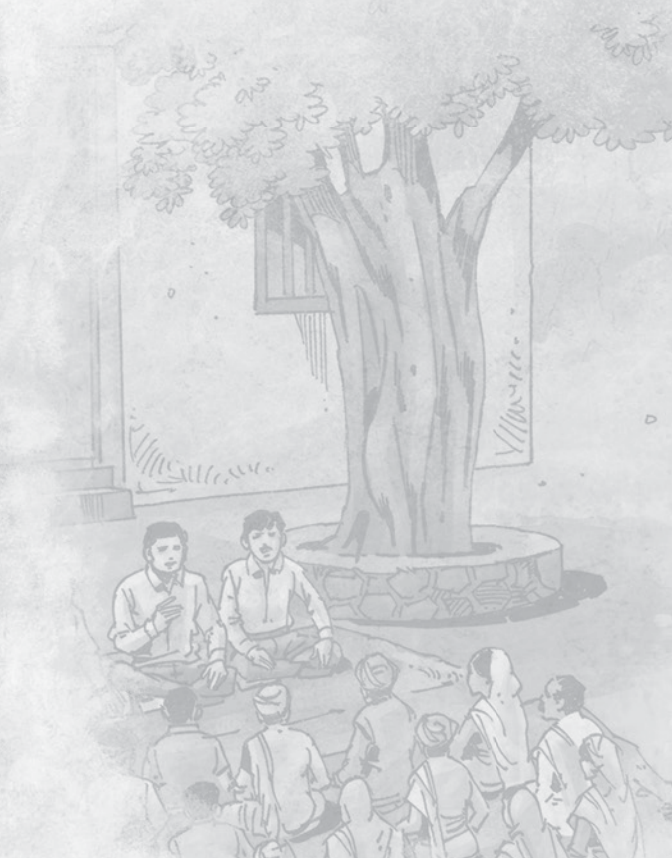

मूळ मूर्ती बऱ्याच काळापासून चोरीला गेल्या होत्या. युवा ब्रिगेडने नवीन मूर्तीची प्रतिष्ठापना केली, मोडकळीस आलेल्या भिंती दुरुस्त केल्या आणि अनेक महिन्यांच्या अथक परिश्रमानंतर वीरभद्रस्वामी मंदिर पुन्हा स्वच्छ आणि सुंदर झाले.

त्यानंतर त्याच वर्षी मन की बात मध्ये पंतप्रधानांनी या गटाचे कौतुक केले.

मन की बात

खंड 11

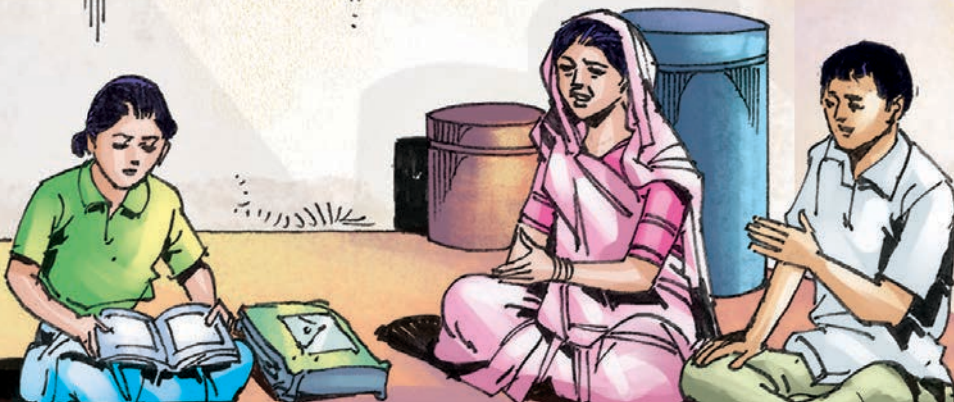
पंतप्रधान मोदींच्या रेडिओ शोवर आधारित 'मन की बात'च्या अकराव्या खंडाने हे सिद्ध केले आहे की, जिथे इच्छा असते, तिथे मार्ग असतो.

दैतारी नाईक अशा गावात राहत असत जिथे जमीन कोरडी पडली होती, पिके मरत होती आणि डोंगराच्या पाठीमागून पाण्याचा ओघ नेहमी ऐकू येत होता पण कधी दिसला नाही. एके दिवशी सकाळी लोखंडी पट्टी, कुदळ आणि इतिहास घडवण्याची इच्छाशक्ती घेऊन तो निघाला. अनेक वर्षांच्या मेहनतीनंतर जीवनदायी पाण्याने भरलेला कालवा इच्छाशक्तीची साक्ष म्हणून उभा आहे.

सोनाली हेळवी गरिबीच्या ओझ्याखाली मोठी स्वप्ने घेऊन जन्माला आली. रिपोर्ट कार्ड आणि प्रवेश परीक्षा हाच यशाचा एकमेव मार्ग मानणार्या कुटुंबाने तिची कबड्डीची आवड कमी केली. पण सोनालीची इच्छाशक्ती प्रबळ होती. गेल्या काही वर्षांत तिने जितक्या सामन्यांचे रूपांतर पदकांमध्ये केले आहे, तितकेच साशंकांना समर्थक बनवले आहे!

श्रीपती दुडू यांनी आपले जीवन मातृभाषा संथालीच्या सेवेत व्यतीत केले आहे. या आदिवासी भाषेत भारतीय राज्यघटना अस्तित्वात नाही, हे लक्षात आल्यावर त्यांची इच्छाशक्ती जागृत झाली. अनेक महिन्यांच्या कष्टांच्या अनुवादात तो त्याच्या पाठीशी उभा राहिला आणि संथाल लोकांपर्यंत त्यांच्या हक्कांचे ज्ञान पोहोचवले.

अकरा प्रेरणादायी कथांचा हा संग्रह जितका प्रयत्न करण्याच्या इच्छेचा आहे, तितकाच यशस्वी होण्याच्या मार्गाचाही आहे.

₹99

www.amarchitrakatha.com
ISBN 978-93-6127-622-4

9 789361 276224